

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Навчально-науковий інститут педагогіки і психології

Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор НН Інституту педагогіки і психології

 С.М. Кондратюк

«28» серпня 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ»

Перший (бакалаврський) рівень

Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність: 014 Середня освіта (Мова і література (російська))

Освітньо-професійна програма: Середня освіта (Російська мова і зарубіжна література)

Мова навчання: українська

Погоджено науково-методичною комісією НН Інституту педагогіки і психології

«28» серпня 2020 р.

Голова

канд. психол. наук.

доцент Т.Б. Тарасова

Суми 2020

Розробник: Бондаренко Ю. А., доктор пед. наук, доцент, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

Протокол № 1 від 28 серпня 2020 року

Завідувач кафедри

A handwritten signature in black ink, consisting of stylized, overlapping loops and lines, positioned above a horizontal line.

Дегтяренко Т. М., доктор пед. наук, професор

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Бакалавр	Нормативна	
		Рік підготовки:	
3-й		3-й	
Семестр			
VI-й		VI-й	
Лекції			
14 год.		4 год.	
Практичні, семінарські			
18 год.		4 год.	
Лабораторні			
–		–	
Самостійна робота			
54 год.		80 год.	
Консультації:			
4 год.	2 год.		
Загальна кількість годин – 90	Вид контролю: залік		

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Програма дисципліни «Основи інклюзивного навчання» розроблена відповідно до освітньої професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 014 Середня освіта. Мова та література (російська), є нормативною дисципліною циклу професійної підготовки студентів. Предметом вивчення навчальної дисципліни є вивчення теоретико-методологічних, нормативно-правових та організаційно-методичних засад інклюзивної освіти. Під час її викладання зосереджується увага студентів на засвоєння її змісту з урахуванням дошкільного віку дітей з особливими освітніми потребами.

Метою дисципліни є оволодіння студентами компетентностями щодо концептуальних засад інклюзивного навчання, особливостей психофізичного

розвитку дитини з особливими освітніми потребами, основних принципів і технологій організації освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти.

Компетентності:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання й практичні проблеми в галузі середньої освіти, що передбачає застосування сучасних теорій та методів педагогічної науки і характеризується комплексністю й невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі.

ЗК 1. Здатність реалізовувати свої права й обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного, демократичного) суспільства, дотримуватися його принципів, які базуються на повазі до особистості людини, гарантії її прав і свобод, верховенстві права в усіх сферах суспільного життя, взаємній відповідальності держави й громадянина.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області та її місця в загальній системі знань про природу й суспільство, використовувати різні види та форми рухової активності, усвідомлення необхідності дотримуватися здорового способу життя та пропагувати його норми.

ЗК 3. Знання предметної області та розуміння засад професійної діяльності.

ЗК 4. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями протягом життя, систематично вдосконалювати професійні навички та вміння, свідомо контролювати динаміку особистісного зростання.

ЗК 5. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 7. Уміння організовувати власну діяльність, визначати стратегію й тактику дій, планувати свій час та ефективно управляти ним.

ЗК 8. Здатність працювати в команді та автономно, здійснювати якісну міжсуб'єктну взаємодію, спрямовану на виконання своїх професійних обов'язків, уникати конфліктів, вміти їх долати.

ЗК 9. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 11. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу з метою виявлення проблем, вироблення відповідної аргументації для їх розв'язання.

ЗК 12. Здатність адаптуватися до умов того чи іншого виду діяльності, вибирати оптимальний варіант поведінки, володіння навичками саморегуляції.

ЗК 14. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів),

додержуватись усталених норм поведінки, професійної етики, принципів академічної доброчесності.

ФК 2. Здатність ефективно реалізовувати цілі педагогічного процесу, створювати умови для формування в учнів ключових компетентностей.

ФК 3. Володіння засадами планування та проектування процесу навчання школярів, здатність до пошуку ефективних шляхів мотивації дитини до навчання, саморозвитку й творчої самореалізації.

ФК 4. Здатність здійснювати виховання на уроках і в позакласній роботі, виконувати педагогічний супровід процесів соціалізації учнів та формування їхньої культури.

ФК 5. Здатність до аналізу, діагностики й корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду.

ФК 13. Здатність вільно оперувати спеціальною (педагогічною, лінгвістичною, літературознавчою тощо) термінологією для розв'язання професійних завдань.

ФК 14. Володіння сучасними підходами до організації освітнього процесу, здатність застосовувати їх у процесі викладання російської мови та зарубіжної літератури, створювати навчально-методичне забезпечення для проведення занять із зазначених дисциплін.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Передумовою для вивчення даної дисципліни є фундаментальні дисципліни, а саме: «Психологія», «Вікова психологія», «Педагогіка», «Анатомія, фізіологія розвитку людини».

3. Програмні результати навчання

Знання	<p>ПРЗ 1. Знати особливості організації освітнього процесу в контексті модернізації сучасної української школи.</p> <p>ПРЗ 2. Знати закономірності розвитку особистості, психофізіологічні й вікові особливості учнів, що впливають на результати навчання, особливості розвитку пізнавальної сфери.</p> <p>ПРЗ 3. Знати теоретико-методологічні засади диференційованого навчання, особливості організації навчального процесу з урахуванням нахилів, здібностей, особливих освітніх потреб учнів.</p> <p>ПРЗ 4. Знати принципи, підходи й методики психолого-педагогічної діагностики, спрямованої на вирішення завдань</p>
---------------	---

	<p>оптимізації навчально-виховного процесу, у тому числі процесу викладання російської мови і зарубіжної літератури.</p> <p>ПРЗ 5. Знати концептуальні основи фундаментальних дисциплін (педагогіка, психологія, вступ до мовознавства, вступ до літературознавства, сучасна російська літературна мова, зарубіжна література, російська література та ін.) як теоретичної бази освітньої та дослідницької діяльності.</p>
Уміння	<p>ПРУ 1. Уміти оперувати базовими категоріями та поняттями спеціальних дисциплін.</p> <p>ПРУ 2. Уміти застосовувати сучасні освітні технології та методики формування предметних компетентностей учнів, здійснювати самоаналіз ефективності уроків.</p> <p>ПРУ 3. Володіти формами та методами виховання учнів на уроках і в позакласній роботі, уміти відстежувати динаміку особистісного зростання дитини.</p>
Комунікація	<p>ПРК 1. Здатність до активної професійно-педагогічної комунікації по горизонталі й вертикалі, відкритості у спілкуванні з усіма учасниками навчального процесу.</p> <p>ПРК 3. Володіння основами професійної культури, культурою мовлення, мовленнєвим етикетом, що є передумовою ефективності професійної та особистісної комунікації, усвідомлення необхідності систематично поповнювати свої комунікативні знання й вдосконалювати професійні навички.</p> <p>ПРК 4. Уміння проектувати психологічно безпечне й комфортне освітнє середовище, дотримуватися принципів педагогіки партнерства, яка передбачає ефективну організацію комунікації у трикутнику «учень – учитель – батьки».</p> <p>ПРК 6. Здатність вибудовувати комунікативну взаємодію на засадах рівноправності, взаємоповаги, толерантності, доброзичливості й співробітництва, долати комунікативні бар'єри й ускладнення.</p>
Автономія	<p>ПРА 1. Здатність застосовувати знання та навички самостійно та відповідально, приймати рішення, нести відповідальність за результати власної професійної діяльності.</p> <p>ПРА 3. Усвідомлення відповідальності за забезпечення якості освіти, добросовісне оцінювання навчальних результатів школярів.</p> <p>ПРА 4. Відповідальне ставлення до забезпечення охорони життя і здоров'я учнів у навчально-виховному процесі та позаурочній діяльності.</p>

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90–100	Студент вільно володіє навчальним матеріалом, висловлює свої думки, робить аргументовані висновки, рецензує відповіді інших студентів, творчо виконує індивідуальні та колективні завдання; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань; вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення власних знань; аргументовано обирає раціональний спосіб виконання завдання й оцінює результати власної практичної діяльності; виконує завдання, не передбачені навчальною програмою; вільно використовує знання для розв'язання поставлених перед ними завдань.
82–89	Студент вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання на практиці; узагальнює і систематизує навчальну інформацію, формулює висновки, але допускає незначні огріхи у порівняннях, застосуванні теоретичних знань на практиці; має стійкі навички виконання практичного завдання.
74–81	Студент володіє навчальним матеріалом, застосовує знання на практиці; узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає огріхи у порівняннях, формулюванні висновків, застосуванні теоретичних знань на практиці; за зразком самостійно виконує практичні завдання.
64–73	Студент володіє навчальним матеріалом поверхово, фрагментарно, на рівні запам'ятовування, відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має елементарні, нестійкі навички виконання завдання.
60–63	Студент володіє навчальним матеріалом не в повному обсязі, поверхово, фрагментарно, на рівні запам'ятовування відбувається його відтворення, орієнтується в основних поняттях дисципліни, однак допускає суттєві помилки; планує та виконує частину практичних завдань за допомогою викладача.

35–59	Студент має фрагментарні знання за обсягом менше половини навчального матеріалу, під час відповіді допускаються суттєві помилки; відсутні сформовані уміння та навички; виконує лише елементи практичного завдання, потребує постійної допомоги викладача.
0–34	Студент не володіє навчальним матеріалом.

5. Розподіл балів

Поточний контроль					Разом	Сума
РОЗДІЛ 1			РОЗДІЛ 2			
Т 1.1	Т 1.2	Т 1.3	Т 2.1	Т 2.2		
Поточний контроль					60	100
11	13	12	12	12		
Контроль самостійної роботи					40	
8	8	8	8	8		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	
60 – 63	E	задовільно
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. Засоби діагностики результатів навчання

- усне опитування;
- виконання практичних завдань;
- виконання самостійної роботи;
- тестовий контроль (поточний).

7. Програма навчальної дисципліни

7.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ЯК СФЕРА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Тема 1.1. Інклюзивна освіта як форма освіти дітей з ООП. Інклюзивна освіта: сутність, принципи функції. Медичний і соціальний підходи до розуміння проблем дітей з ООП в освіті. Характеристика мережі закладів для дітей з ООП. Деонтологія інклюзивної освіти.

Тема 1.2. Офіційні засади та досвід впровадження інклюзивної освіти. Механізми забезпечення інклюзивної освіти у міжнародних документах і законодавстві. Національне законодавство у сфері інклюзивної освіти. Історичні етапи розвитку інклюзивної освіти. Зарубіжний досвід інклюзивної освіти.

Тема 1.3. Дитина з особливими освітніми потребами як суб'єкт інклюзивної освіти. Діти з особливими освітніми потребами: особливості психофізичного розвитку. Категорії дітей з ООП. Концептуальна модель використання МКФ-ДП для визначення особливих освітніх потреб дитини. Соціалізація дитини з особливими освітніми потребами.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Тема 2.1. Психолого-педагогічний супровід дитини з ООП. Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП. Індивідуальна програма розвитку дитини з ООП. Технології індивідуалізації освітнього процесу. Технології спільного викладання. Технології подолання навчальних і поведінкових труднощів. Технології оцінювання результатів інклюзивного навчання.

Тема 2.2. Організація освітнього простору. Універсальний дизайн інклюзивного освітнього середовища. Технології адаптації освітнього середовища.

7.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост. робота
РОЗДІЛ 1. ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ЯК СФЕРА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА												
Тема 1.1. Інклюзивна освіта як форма освіти дітей з ООП	18	4	4			10	18	1	1			16
Тема 1.2. Офіційні засади та досвід впровадження інклюзивної освіти	12		2			10	16					16
Тема 1.3. Дитина з особливими освітніми потребами як суб'єкт інклюзивної освіти.	22	4	4		2	12	18	1	1			16
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ												
Тема 2.1. Психолого-педагогічний супровід дитини з ООП	22	4	4		2	12	18	1	1			16
Тема 2.2. Організація освітнього простору	16	2	4			10	20	1	1		2	16

Усього годин	90	14	18		4	54	90	4	4		2	80
---------------------	-----------	-----------	-----------	--	----------	-----------	-----------	----------	----------	--	----------	-----------

Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1.1. Інклюзивна освіта як форма освіти дітей з ООП	4	1
2	Тема 1.2. Офіційні засади та досвід впровадження інклюзивної освіти	2	-
3	Тема 1.3. Дитина з особливими освітніми потребами як суб'єкт інклюзивної освіти.	4	1
4	Тема 2.1. Психолого-педагогічний супровід дитини з ООП	4	1
5	Тема 2.2. Організація освітнього простору	4	1
Разом		18	4

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Будник О. Б. Інклюзивна освіта : посібник. Івано-Франківськ, 2015. 152 с.
2. Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» // Відомості Верховної Ради, 1991. № 2. С. 252-258.
3. Закон України «Про охорону дитинства» // Відомості Верховної Ради, 2001, № 30, С. 142-150.
4. Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні» // Відомості Верховної Ради, 2006. № 2-3. С. 36-42.
5. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : монографія. Київ : «Самміт-Книга», 2009. 272 с.
6. Колупаєва А. А. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітні навчальні заклади : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2007.
7. Колупаєва А. А., Софій Н. З., Найда Ю. М. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти. *Інклюзивна школа: особливості організації та управління* : навчально- методичний посібник / за заг. ред. Л. І. Даниленко.

- Київ, 2007. 128 с.
8. Лапшин В. А., Пузанов Б. П. Основы дефектологии. Москва : Просвещение, 1999. 143 с.
 9. Пантюк Т. І., Невмержицька О. В., Пантюк М. П. Основы корекційної педагогіки : навчально-методичний посібник. 2-ге видання, доповнене і перероблене. Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ ДДПУ, 2009. 324 с.
 10. Синьов В. М., Коберник Г. М. Основы дефектологии : навч. посібник. Київ : Вища школа, 1994. 143 с.
 11. Синьов В. М., Матвєєва М. П., Хохліна О. П. Психологія розумово відсталої дитини: підручник. Київ : Знання, 2008. 359 с.
 12. Синьова Є. П. Тифлопсихологія : навч. посібник. Київ, 2004. 213 с.
 13. Спеціальна педагогіка : понятійно-термінологічний словник. Луганськ: Альма-матер, 2003. 436 с.
 14. Семиченко В. Психологія педагогічної діяльності : навч. посібник. Київ: Вища школа, 2004. 547 с.
 15. Софій Н., Сварник М., Троханіс П. Права дітей з особливими освітніми потребами та рівний доступ до якісної освіти. Київ : Міжнародний фонд «Відродження», 2006. 64 с.

Додаткові:

1. Антология педагогической мысли христианского средневековья: пособие для учащихся педагогических колледжей и студентов вузов : в 2-х т. / сост., вступ. ст. и общ. ред. В. Г. Безрогова, О. И. Варьяш Москва : Аспект Пресс, 1994. 399 с.
2. Балл Г. А. Понятие адаптации и ее значение для психологии личности. *Вопросы психологии*. 1989. № 1. С.92–100.
3. Буг Т. И. Политика включения и исключения в Англии: в чьих руках сосредоточен контроль. *Социальная эксклюзия в образовании*. Москва, 2003. С. 17–25 .
4. Выготский Л. С. Принципы воспитания физически дефективных детей. *Основы дефектологии*. Москва: Изд-во «Лань», 2003.
5. Вульфсон Б. Л. Мировое образовательное пространство на рубеже XIX и XX вв. *Педагогика*, 2002. № 10. С. 3–14.
6. Засенко В. В. Рівний доступ до якісної освіти дітей з особливими потребами. *Кроки до демократичної освіти*. 2002. № 1. С. 34.
7. Инклюзивное образование. Политика, содержание и сравнительные перспективы / под ред. Ф. Армстронга, Д. Армстронга, Л. Бартона. Лондон, 2000.
8. Картава Ю. А. Діти з особливими потребами у загальноосвітньому закладі : метод. рек. Суми : вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2013. 64 с.

9. Картава Ю. А., Косарева Н. О. Дитина із порушеннями зору в умовах інклюзивної освіти : методичний посібник. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2009. 66 с.
10. Колишкін О. В. Вступ до спеціальності. Дефектологія: навчальний посібник. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2006. 288 с.
11. Колупаєва А. А. До проблеми понятійно-термінологічних визначень у сучасній спеціальній педагогіці. Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі : наук.-метод. зб. Випуск 8. Київ, 2006. С. 105–109.
12. Логопедія : підручник / за ред. М. К. Шеремет. Вид. 3-тє, перер. та доповн. Київ : Видавничий дім «Слово», 2015. 776 с.
13. Миронова С. П., Гаврилов О. В., Матвєєва М. П. Основи корекційної педагогіки : навчальний посібник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. 264 с. Луговський А., Сварник М., Падалка О. Реабілітаційний супровід навчання неповносправних дітей. Луцьк : Колесо, 2008. С.49–60.
14. Права інвалідів в Україні : зб. правових документів. Київ : Сфера, 1998. 300 с.
15. Путівник для батьків дітей з особливими потребами : навчально-методичний посібник у 9 книгах / За заг. ред. Колупаєвої А. А. Київ : ТОВ ВПЦ «Літопис-XX» 2010. (Серія «Інклюзивна освіта»).
16. Сак Т. В. Індивідуальний навчальний план учня з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі. *Дефектологія*. № 3. 2010. С. 12–16.
17. Синьов В. М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: підручник. Частина I. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. 238 с.
18. Синьова Є. П. Тифлопсихологія : навч. посібник. Київ, 2004. 213 с.
19. Тарасун В. Якісний, рівневий та поелементний підходи до оцінювання знань учнів. *Дефектологія*. № 4. 2001. С. 2–6 .
20. Филичева Т. Б., Чевелева Н. А., Чиркина Г. В. Основы логопедии. Москва : Просвещение, 1989. 223 с.
21. Хрестоматія з сурдопедагогіки / за ред. Л. І. Фомічової. Київ, 2003. 262 с.

Інформаційні ресурси

1. Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання. Наказ МОН № 912 від 01.10.2010 року. URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/9189/.
2. Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах. Постанова Кабміну № 588 від 09.08.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/588-2017-%D0%BF#Text>.
3. Хохліна О. П. Корекційно-розвивальна робота в спеціальних закладах освіти для дітей з порушеннями психофізичного розвитку: теоретичний аспект проблеми. URL: <http://ap.uu.edu.ua/article/416>.

4. Інклюзивна освіта. Посібник для батьків. Досвід Канади. Київ : Паливода А. В., 2012. 120 с. URL: <http://knowledge.org.ua/wp-content/uploads/2020/08/%D0%86%D0%BD%D0%BA%D0%BB%D1%8E%D0%B7%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B0-%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0.pdf>.
5. Найда Ю.М. Основні принципи інклюзивної освіти : навчально-практичний семінар. URL: <https://www.slideshare.net/ippo-kubg/ss-27878156>.
6. Жосан О. Е. Електронний посібник як засіб навчання дітей з особливими освітніми потребами. URL: cmsps.edukit.kr.ua/Files/downloads/електрпосібник.doc
7. Інклюзивна освіта : стан і перспективи розвитку в Україні : матеріали науково-практичної конференції. Київ, 2007. URL: ussf.kiev.ua/ieeditions/51/1/